

Tartumaa Arendusselts

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Tartumaa Arendusseltsi tegevuspiirkonna ühisstrateegia 2023-2030

22. veebruar 2023
Tartu

Strateegiaprotsess: teostatud tegevused

Analüütilised tegevused:

- Piirkonna sotsiaalmajanduslik analüüs (lisa 1)
- Küsitlus TASI liikmete ja taotlejate seas (lisa 2)
- Eelmise strateegia perioodi seire (lisa 3), sh:
 - projektide seirenäitajate kokkuvõte;
 - valimi alusel teostatud projektide mõjuanalüüs;
 - toetuse saanud projektide kasutajate rahulolu-uuring ja võrgustikuliikmete rahulolu
- TASI poolt teostatud arendustegevuste mõju analüüs

Kaasamine ja arutelud:

- Avaseminari läbiviimine
- Piirkondlike kaasamisseminaride läbiviimine (9 seminari KOVides, lisa 4)
- Visiooniseminari läbiviimine
- Strateegia meetmete töötoad (6)
- TASI kui arendusorganisatsiooni tegevussuundade määratlemine
- Jooksvad arutelud juhatuse, tegevmeeskonnaga

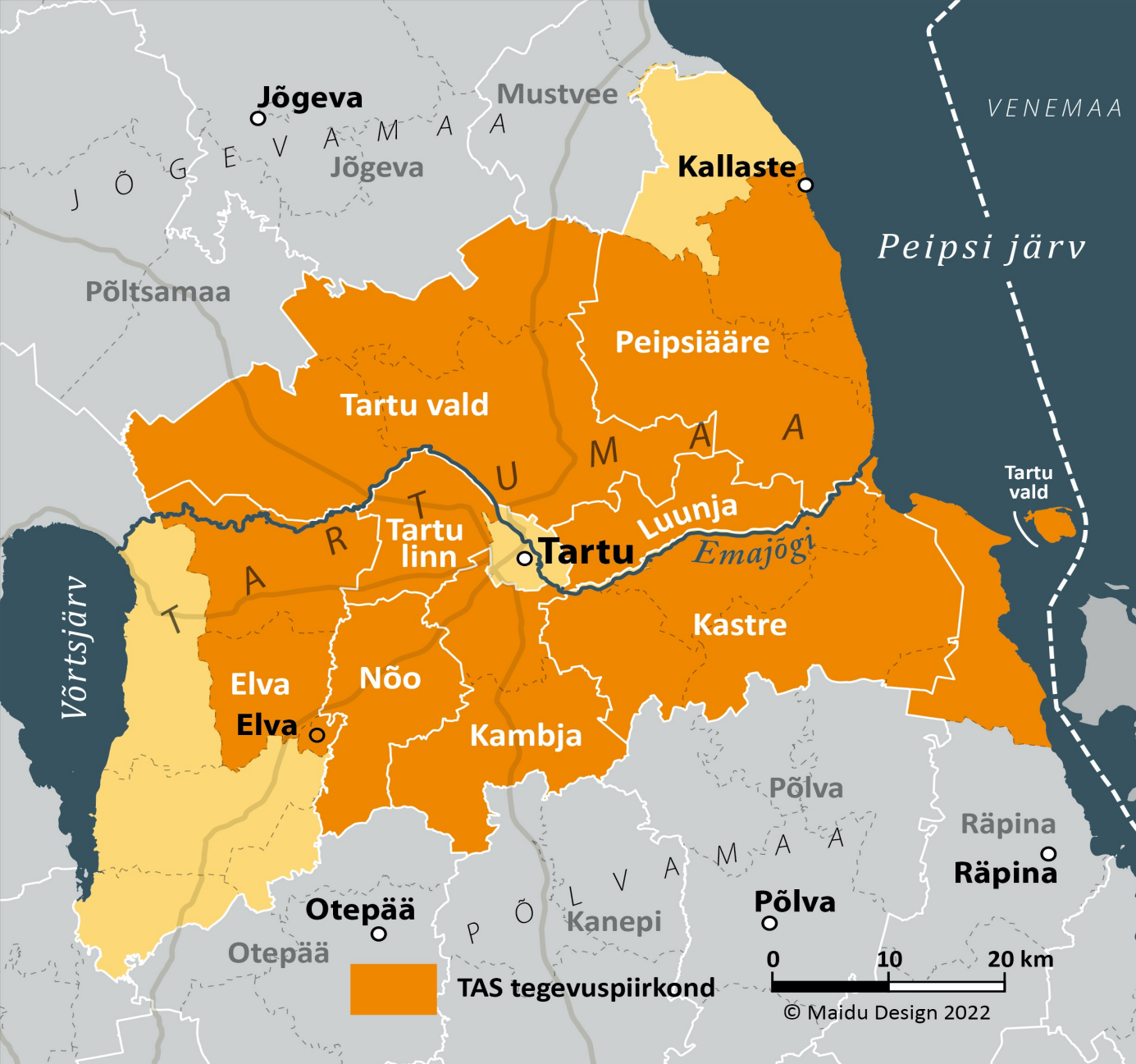
LEADER-sekkumise eesmärgid

Üldeesmärk:

- Atraktiivse elu- ja ettevõtluskeskkonna ning aktiivsete ja ühtehoidvate kohalike kogukondade terviklik arendamine maapiirkondades.

Erieesmärgid:

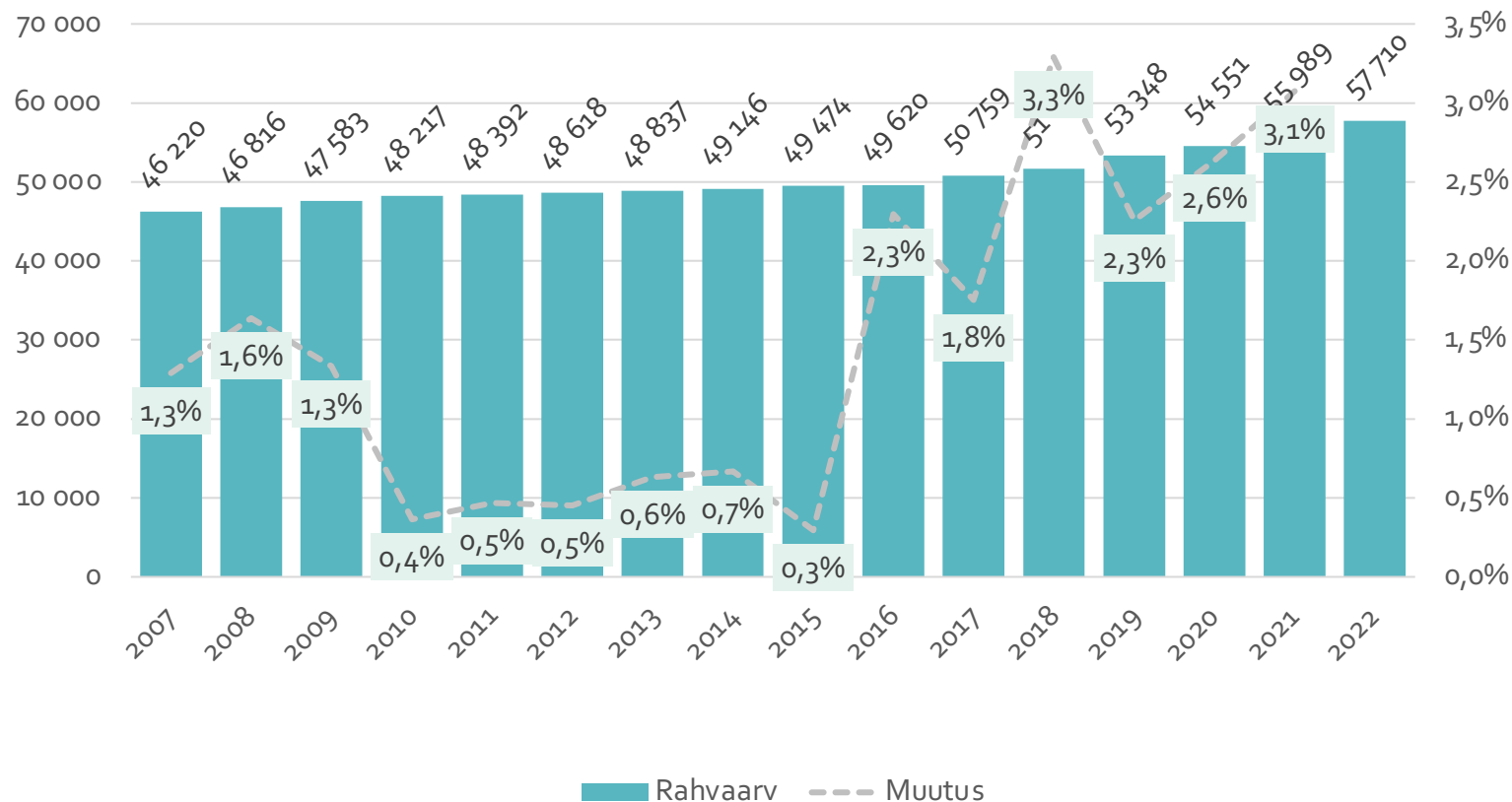
- Ettevõtluse arendamine, eelkõige uute tasuvate töökohtade ja/või innovaatiliste lahenduste kaudu
- Kohalike kogukondade, elanike ning noorte tulevikuliidrite võimestamine
- Teenuste kättesaadavuse parandamine, sh läbi kogukonnateenuse arendamise
- Keskkonna- ja kliimasõbralike (sh bio- ja ringmajandust propageerivate) lahenduste välja töötamine ja rakendamine
- Maaelu positiivse kuvandi säilitamine ja propageerimine, sh arukate külade edendamine

TAS kolme lausega

- 9 KOVi (4 osaliselt), selge territoriaalse loogikaga, mitmekesine ja tugeva tõmbekeskusega
- Enam kui 57 000 elanikku, kõige suurem LEADER-tegevusrühm Eestis
- Nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt silmapaistev arendusorganisatsioon

Rahvastik

- TASI piirkonna elanikkond suures osas kestlik ning samas ka kasvav.
- Kasvupiirkondades on väljakutseks erinevate teenuste piisavus (nt lasteaia- ja koolikohad), rahvastiku vähenemisest ja vananemisest tulenevad väljakutsed on probleemiks eelkõige piirkonna äärealadel.
- TASI strateegia vaates tähendab see, et vaja on rahuldada erinevaid vajadusi – tähelepanu on vaja pöörata nii kasvavale kui ka kahanevale osale.

Ettevõtlus, elukeskkond, kogukonnad

- TASI piirkonna ettevõtlus on tervikvaates väga mitmekülgne - samas peegeldab ettevõtete müügitulu ning ka palgatase piirkondlikku ebaühtlust. Seejuures on **piirkonna äärealade vahe kiiresti arenevate linnalähedaste piirkondadega pigem suurenemas.**
- Kogu piirkonna tugevaks arengumootoriks on vaieldamatult aga Tartu linn, keskuse **(ettevõtlus- ja innovatsiooni)potentsiaali laiendamine maapiirkondadesse on jätkuv väljakutse.**
- TASI piirkonna elukeskkonda saab pidada heaks, puhas looduskeskkond on arengueeldus ka edaspidiseks.
- Omavalitsused on enamasti võimekad, kuigi äärealade KOVide (eelarve)näitajad on tagasihoidlikumad.
- Kodanikuaktiivsust peegeldav MTÜde suhtarv elanikkonda näitab aga seda, et aktiivsus pole viimase viie aastaga kasvanud. Pidades silmas ka elanikkonna suurenemist võib mitmes piirkonnas rääkida ka aktiivsuse vähenemisest. **Samas on eripäraks tugevad võrgustikud.**

Liikmete ja taotlejate küsitlusest

- TASI tuleb jätkuvalt tegeleda **nutika ettevõtluse arendamise ja elujõulise kogukonna toetamisega**, kuid võimalusel seda konkretiseerides.
- Vastanute jaoks on olulisteks teemadeks **kohaliku tooraine väärimine, turismi ning väiketootmise toetamine, noorte toetamine ja tulevikutehnoloogiate arendamine**.
- Eraldi märksõnadeks on kohalik **toit ja toiduvõrgustik ning kogukondade turvalisus ja kultuuripärand**.
- Tegevus peab lähtuma piirkonna tugevustest (Tartu linna lähedus, arenenud ettevõtlus ja ettevõtlikkus, Tartumaa eriilmelisus, mitmekesine looduskeskkond jms) ja väljakutsetest (sh arenguruum innovatsiooni osas, piirkonna ühine identiteet, kogukondade võimekuse tõstmine).

Senise strateegia meetmed ja nende mõju

1. Kohalikul eripäral ja ressursil baseeruva ettevõtluse arendamise toetamiseks rakendati kolme meetet:
 - Meede 1.1: Väiketootmise ja teenuste arendamine
 - Meede 1.2: Turismiettevõtluse arendamine
 - Meede 1.3: COVID-19 toetusmeede (rakendati üleminekuperioodil, tulemuslikkust pole veel võimalik hinnata)
2. Kogukondade võimekuse arendamiseks toetati kahte meetet:
 - Meede 2.1: Kohalike traditsioonide hoidmine ja arendamine
 - Meede 2.2: Noorte aktiveerimine
3. Suurprojektide ja koostöövõrgustike arendamise toetamiseks rakendati kolme meetet:
 - Meede 3.1: Suurprojektide arendamine (projektid on 2022. a lõpetamisel, tulemuslikkust pole veel võimalik hinnata)
 - Meede 3.2: TASI piirkonda jäävate võrgustike loomine ja arendamine
 - Meede 3.3: Regionaalse ja rahvusvahelise koostöö edendamine

Senisest strateegiast (NB! periood ei ole lõppenud)

- Valdkondade lõikes (3) on **eraldatud toetused olnud tasakaalus**. Aastatel 2016-2021 rahastatud projektide (lõpetatud ja pooleli) toetussummadest u 1,4 MEUR eraldati kohalikul eripäral ja ressursil baseeruva ettevõtluse arendamiseks, 1,3 MEUR suurprojektide ja võrgustike arendamiseks ning ligi 1,2 MEUR kogukondade võimekuse arendamiseks.
- Kõige enam toetust **eraldati meetmesse 2.1** (kohalike traditsioonide hoidmine ja arendamine), kus oli ka kõige suurem konkurents. Meetmele 2.1 järgnesid toetussummade osas turismiettevõtluse toetus (meede 1.2), suurprojektid (meede 3.1) ja väiketootmise ja teenuste arendamine (meede 1.1).
- Kõige suurem osa toetustest (lõpetatud projektid) – pea kaks kolmandikku – läks eelmisel perioodil **kolmanda sektori asutustele** (MTÜd, SAd), kolmandik ettevõtetele ning kümnendik omavalitsustele.
- Taotleva organisatsiooni asukoha (omavalitsuse) lõikes on kõige rohkem toetust Nõo valla organisatsioonid, kellel järgnevad Tartu, Kastre ja Luunja vallad. Samas on toetus jõudnud kõikidesse TASI piirkondadesse.
- Pidades silmas elanike arvu, on enam **toetust saanud väiksemad omavalitsused** (Räpina (Meeksi piirkond), Nõo, Kastre, Luunja), keskmisest oluliselt väiksem on toetuse summa elanike kohta Kambja ja Elva vallas ja Tartu linnas (Tähtvere piirkond), veidi väiksem ka Tartu vallas.

Meede 1.1: Väiketootmise ja teenuste arendamine

(26 projekti, 638tuh EUR, keskm u 25 tuh EUR)

- MÕJU. Ligikaudu 50-70% taotlejate käive on 2 aastat peale projekti lõppu vähemalt 20% kasvanud. Seega on **suurem osa toetatud ettevõtetest olnud kestlikud ning nende areng on toetuse saamise jätkunud**. Ettevõtteid, kellel käive on vähenenud, on üksikud.
- TULEMUS. Seatud eesmärk töökohtade osas (35) saavutatakse tõenäoliselt koos üleminekuperioodil elluviidud projektidega. Ettevõtete majandusaasta aruanded näitavad, et **töökohti on juurde tekkinud pigem nendesse ettevõtetesse, kus oli enam kui üks töötaja juba ka toetuse taotlemise hetkel**.
- VÄLJUND. Uute/parendatud kohalikul ressursil baseeruvate toodete ja teenuste arv tõenäoliselt perioodi lõpuks seatud sihini (50) ei ulatu, algselt planeeritud perioodil (2016-2020) jõuti sellest 64% tasemeni (32). Sisuliselt tähendab see, et rahastatud ja elluviidud projekte oli meetmest vähem, kuna üks taotlus tähendab reeglina ka ühte uut/parendatud toodet või teenust.

Meede 1.2: Turismiettevõtluse arendamine

(25 projekti, 760tuh EUR, keskm u 36 tuh EUR)

- MÕJU. Meetmest toetuse saanud projektide seas oli ettevõtjaid üksikuid, domineerisid sihtasutused ja kohalikud omavalitsused. Seetõttu pole võimalik ka üheselt hinnata meetme mõju toetuse saanud ettevõtete käibe muutusele. **Pigem parendati projektidega (avalikke) turismiobjekte ning turismi tugitaristut.** Objektide külastatavusele jättis oma jälje COVID-kriis, vastaval perioodil mitme toetust saanud asutuse (nt Jäaaaja Keskus, Luke mõis) külastajate arv vähenes.
- TULEMUS. Seatud eesmärk töökohtade osas (35) jääb tõenäoliselt täitmata (vahetase seirenäitajate alusel u 15 töökohta). Põhjus peitub eelnevalt väljatoodus – otsesed äriprojektid, mis oleks suunatud mh ka töökohtade tekkimisele, olid rahastatud projektide hulgas vähemuses. Seda tuleb arvestada ka järgneval perioodil turismimeetme disainimisel.
- VÄLJUND. Uute/parendatud kohalikul ressursil baseeruvate toodete ja teenuste arv samuti seatud sihini (50) ei ulatu, sellest täidetakse u pool. Sarnaselt meetmele 1.1 on põhjus selles, et rahastatud ja elluviidud projekte oli meetmest vähem (üks taotlus tähendab reeglina ka ühte uut/parendatud toodet või teenust).

Meede 2.1: Kohalike traditsioonide hoidmine ja arendamine

(45 projekti, 866tuh EUR, keskm u 22 tuh EUR)

- **MÕJU.** Rohkem oli rahastatud projekte kultuuripärandi (12), spordi ja vaba aja (8) ning noortega seotud (5) valdkondades. **Projektide elluviijad on valdavalt väga rahul projekti tulemustega ning hindasid selle mõju kogukonnale väga oluliseks.** Kõik intervjuueeritud hindasid kasusaajate rahulolu 5 palli skaalal vähemalt hindele 4 .
- **TULEMUS.** Projektide **püsikasutajate arv jääb üldjuhul vahemikku 25-40** (kriteerium oli vähemalt 20 püsikasutajat). Suuremate avalike objektide puhul (nt tervise- ja suusaradade arendus) võib kasutajate arv **ulatuda ka sadadesse ja isegi tuhandettesse.**
- **VÄLJUND:** Uute/ parendatud investeeringuobjektide arvu kriteerium saab täidetud (40). Enamjaolt oli tegu investeeringuprojektidega, erandiks olid Tartumaa kogukondlikud loometalgud, kus osales enam kui paarsada inimest (siht minimaalselt 100).

Meede 2.2: Noorte aktiveerimine

(38 projekti, 284tuh EUR, keskm u 9,4 tuh EUR)

- **MÕJU.** Enamus toetatud projektidest olid suunatud **noorte sportimis- ja vaba aja veetmise võimaluste loomisele või parendamisele, aga oli ka praktiliste oskuste arendamisele suunatud projekte** (nt ettevõtlusõppe rakendamine koolis ning noortevolikogude rajamine). Sarnaselt meetmele 2.1 olid projektide elluviijad rahul või väga rahul projekti tulemustega ning hindasid projekti mõju piirkonna noorte aktiveerimisele või oskuste arendamisele oluliseks või väga oluliseks.
- **TULEMUS.** Projektide püsikasutajate arv jääb intervjueeritud projektide alusel paarikümne ringi (kriteerium oli vähemalt 20 püsikasutajat). Väiksem on see noorte võistlusspordi toetamisel, kuid laiemale sihtrühmale suunatud liikumisharrastuse populariseerimisele suunatud projektid on jõudnud läbi piirkonna koolide mitmete sadade õpilasteni. Eesmärk kaasata projektidesse kokku **600 noort on vähemalt seirenäitajate alusel mitmekordselt ületatud (kokku u 3000 kaasatud noort).**
- **VÄLJUND:** Meetme väljundnäitajad (ettevõtlikkuse arendamisele suunatud projektide arv, noorte praktiliste oskuste arendamisele suunatud projektide arv, paranenud tegevusvõimaluste/ objektide arv) on kõik ületatud (siht oli 10 projekti).

Meede 3.2: TASI piirkonda jäävate võrgustike loomine ja arendamine

(10 projekti, 266tuh EUR, keskm u 27 tuh EUR)

- MÕJU. Rahastatud 10st projektist neli olid TASI enda algatatud projektid, ülejäänud kuuest projektist on kaks nii Sibulatee võrgustiku kui ka Elva puhkepiirkonna projekti ning üks projekt maakonna noorsootöötajate ühenduse ning Elva valla poolt esitatud. Sibulatee, Elva puhkepiirkonna ja noorsootöö maakondliku võrgustiku projektide puhul on mõju (võrgustiku liikmete rahulolu) intervjuude tulemustest lähtuvalt kõrge.
- TULEMUS. Meetme toel on toetatud 8 koostöövõrgustikku, mis oli ka seatud eesmärk. Palju neist on ka pikemas perioodis toimivad, on vara hinnata, kuna mitmed projektid on veel elluviimisel.
- VÄLJUND. Seatud väljundnäitaja, et võrgustikes osaleb vähemalt 100 organisatsiooni, on mitmekordselt täidetud (kokku kaasavad võrgustikud taotlustest lähtuvalt ligi 300 organisatsiooni).

Meede 3.3: Regionaalse ja rahvusvahelise koostöö edendamine

(13 projekti, 285tuh EUR, keskm u 27 tuh EUR)

- MÕJU. Suurem osa rahastatud projektidest olid TASI enda algatatud, nende mõju hinnati eraldi.
- TULEMUS. Regionaalseid ja rahvusvahelisi võrgustikke, mida meetmest toetati, oli vähemalt 9, neist suurem osa on uued. Eesmärgiks oli 6 toimivat koostöövõrgustikku. Palju toetatud võrgustikest on ka pikemas perioodis toimivad, on vara hinnata, kuna mitmed projektid on veel elluviimisel.
- VÄLJUND. Seatud väljundnäitaja, et võrgustikes osaleb vähemalt 200 organisatsiooni, on kordades täidetud (kokku kaasavad võrgustikud taotlustest lähtuvalt ligi 1300 organisatsiooni).

Kokkuvõtted ümarlaudadest I

Lõppev periood:

- Positiivseks peetakse tihedat võrgustikutööd, uute töökohtade loomist, puhkealade ja turismiobjektide korrastamist, noorte projekte
- Väikeprojektid peaksid olema eraldi käsitletud
- Toetama peaks neid ettevõtjaid, kes on juba ennast tõestanud ning anda toetust arengutõukeks või kasvuks
- Väikseid kogukondi ei tohiks toetuste saamisel välistada
- Läbimõtlemist ja parendamist vajaks koostöö teadusasutustega.

Kokkuvõtted ümarlaudadest II

Ootused uuele perioodile:

- Tuleks keskenduda elukeskkonna ja teenuste arendamisele
- Piirkondades on vähe toitlustus- ja majutusasutusi, oluline turundustegevuste toetamine ning jätkuvalt viidamajanduse korrastamine
- Erinevate teenuste loomine väikeasulatesse ja nn magalapiirkondadesse, kust inimesed peavad sõitma Tartu linna, et teenuseid tarbida
- Kogukondade turvalisus ning vajadus tegeleda inimeste teadlikkuse ja valmisolekuga kriisideks
- Eelistatud muinsuskaitseobjektide korrastamine, et kaitsta piirkonna kultuuripärandit
- Ringmajanduse toetamine, taaskasutus, toidujagamine, keskkonnasõbralike ürituste korraldamine ning keskkonnateadlikkuse suurendamine piirkonnas
- Teadlikkuse tõstmine (nt õppereisid) energiakogukondadest ja eeltöö ning võimalustel lahenduste piloteerimine
- Fookusesse on oluline tõsta vaimne tervis, eakate heaolu, aga ka lapsed ja põgenikud

Mõtted strateegiaseminaridelt

+:

- **Kohalik toit, toidustrateegia koostamine** – maakonnaülene teema, mis peaks jätkuma.
- **Noorteprojektid** – vajalik jätkuv tähelepanu noortele.
- **Suurprojektid** – suurema mõjuga avalikkuse suunatud projektide toetamine.
- Muud teemad, mis peavad jätkuma – väiketootjate toetamine, innovatsioon, kogukondade toetamine, keskkond
- **Võrgustumine** – kaasamine ja omavaheline võrgustamine, infovahetus, temaatilised võrgustikud (toit, kogukonnad, noored, rohefestival jne), sh rahvusvaheline koostöö.
- TASI meetmed ja nendega seonduv nõustamine toomis – palju meetmeid, hea info kättesaadavus ja nõustamistegevus, sõbralikud ja abivalmis töötajad. Seejuures TAS kui arendaja mitte lihtsalt rahastaja.

?:

- **Äärealadel keeruline toetust saada**, kasusaajaid vähe (vajaks eraldi käsitlemist, hetkel suured ja väiksed kõik ühes katlas).
- **Teadmussiirde projekte vähe**, innovatsiooni mõtestamine – vajab tegelemist, võiks olla horisontaalsem
- **Noortevaldkonnas (noortefond) konkurents suur**, paljud projektid jäävad ilma, mahtu võiks suurendada.
- **Rohepöörde sissetoomine** – sh TASI kui organisatsiooni näitel.
- **Piirkond on suur**, personaalselt lähenemist keeruline rakendada, kõigini ei jõua – piirkonnas palju asutusi, mille potentsiaal pole ära kasutatud.
- **Kohati bürokraatia** – PRIAga asjaajamine, varasemalt keeruline taotlusvorm, taotlemisega seotud asjaajamine ja aruandlus vs toetuse suurus
- **Sädeinimeste väärtustamine**, kogukonnateenuste arendamine (projekte vähe), nn pehmete projektide tähtsustamine.
- **Laiem väljakutse** – inimeste jäämine maapiirkonda.

TASi arendustegevuste ja -projektide analüüs

Kokkuvõtvalt saab mõjusamateks projektideks pidada:

1. **Noortefondi rakendamist** - kokku rahastatakse koos 2023. a vahenditega ligi 60 noorte omaalgatusprojekti, millel on olnud selgelt aktiveeriv mõju TASi piirkonna noortele. Tegu on ka mitmeid tunnustusi pälvinud algatusega.
 2. **Arukad külade kontseptsiooni rakendamist** – toetab innovatsiooni kogukondades, on kaasa toonud üle-eestilise tähelepanu ning määratletud kogu LEADER-tegevuse oluliseks prioriteediks Eestis järgmisel perioodil.
 3. **Tartumaa toiduvõrgustiku käivitamist** - tegeleb kohaliku ressursi süsteemse väärimisega, vastav koostöövõrgustik kaasab u 100 organisatsiooni, sh toidu tootjaid, töötlejaid, toitlustajaid, teadus- ja arendusasutusi, kaubandusettevõtteid jne.
 4. **Emajõe võrgustiku arendamist** – tegeleb kohaliku eripära võimendamisega, võrgustikku on kaasatud u 60 organisatsiooni, tegu on kogu maakonna jaoks strateegilise tähtsusega teemaga, mis on fookuses ka maakonna arengustrateegias.
 5. **Lõuna-Eesti kogukonna programmi käivitamist** (laiemalt Lõuna-Eesti koostöö, mis on alguse saanud „Kollaste akende“ projektidest) – üks suuremaid ja olulisemaid kogu Lõuna-Eesti regiooni kaasavaid tegevusi Euroopa kultuuripealinn Tartu2024 programmis, tegevused on elluviimisel aastatel 2023-2024.
- Eraldi väärib märkimist asjaolu, et arendusprojektide puhul on TASi oluliseks tugevuseks võimekus kaasata projektide rahastamiseks teisi fonde peale LEADER-meetme (URBACT, Life, Horizon jt).

Fookusteemad uueks perioodiks

Piirkonna elukvaliteedi tõstmine (katusteema, mille alla koondub kõik järgnev)

- ✓ Arukad kogukondlikud lahendused
- ✓ Kohaliku ressursi väärindamine ja eripära tugevdamine
- ✓ Noorte ettevõtlikkus
- ✓ Rohepööre ja ringmajandus

SWOT

TUGEVUSED

- Asukoht Tartu linna lähedal
- Kasvav ja kestlik elanikkond
- Piirkonna mitmekesisus, sh loodus- ja kultuuriressurss ning ettevõtlusstruktuur
- Uuenduslikkuse ja koostöö väärtustamine
- Tugevate võrgustike olemasolu

VÕIMALUSED

- Tartu inim-, ettevõtlus- ja teaduspotsentsiaali rakendamine
- Rohepöörde ja ringmajanduse võimaluste rakendamine
- Tehnoloogiliste uuenduste tulemuslik rakendamine
- Väliskoostöö ja regionaalse koostöö tõhustamine
- Ettevõtluse tugistruktuuride ökosüsteemi võimestamine

NÕRKUSED:

- Piirkondade sotsiaalmajanduslikud erisused
- Ettevõtluse, ettevõtlikkuse ja innovatsiooni vähene kandumine maapiirkonda
- Kogukondade võimekuse ebaühtlus
- Kohaliku ressursi süsteemne väärindamine
- Piirkonna maine, identiteet ja turundus

OHUD

- Väliskeskkonna ebastabiilsusest tulenevad riskid
- Tartu kui Lõuna-Eesti keskuse positsiooni nõrgenemine
- Ettevõtluse ja teiste sektorite suutmatus uueneda
- Keskkonnaseisundi halvenemine
- Piirkonna killustumine ja erisuste suurenemine

Visioon ja läbivad põhimõtted

Visioon 2030

Tartumaa Arendusseltsi piirkonnas on arukad kogukonnad, ettevõtlikud ja terved noored ning kohalikku ressursi väähindav ja uuenduslik ettevõtlus. Rohe- ja ringmajanduse võimalusi rakendatakse piirkonnas nutikalt. Siinsed koostöövõrgustikud ja uued algatused on kestlikud ning tuntud nii Eestis kui mujal.

TASi toel on tõusnud piirkonna elukvaliteet ja inimeste heaolu!

Strateegia läbivad põhimõtted (TARK):

- **T**artumaa eripära võimendamine
- **A**rukus ja uuenduslikkus
- **R**ohepöörde rakendamine
- **K**ogukondlikkus

Fookusvaldkond 1: Kogukond ja noored

(valdkonna osatähtsus LEADER-meetmetest 40%)

Strateegiline eesmärk 1: TASi piirkonnas on arukad kogukonnad ning ettevõtlikud ja terved noored.

Rakendatavad meetmed:

- **Meede 1.1: Arukad kogukondlikud lahendused (60% valdkonnast):**
 - kolmas sektor + KOVid
 - maks. toetus 80 000 EUR, min. toetus 20 000 EUR, toetuse määr 80%
- **Meede 1.2: Ettevõtlikud ja terved noored (20% valdkonnast)**
 - kolmas sektor + KOVid
 - maks. toetussumma 20 000 EUR, min. toetussumma 3 000 EUR, toetuse määr 80%
- **Meede 1.3: Kogukonna väikeprojektid (20% valdkonnast)**
 - kolmas sektor
 - maks. toetus 20 000 EUR, min. toetus 3 000 EUR, toetuse määr 80%

Fookusvaldkond 2: Kohalik ressurss ja ettevõtlus

(valdkonna osatähtsus LEADER-meetmetest 35%)

Strateegiline eesmärk 2: TASI piirkonna ettevõtlus on kohalikku ressurssi väärindav, kogukonda teenindav ja uuenduslik, turismipotentsiaali rakendatakse piirkonna eripärast lähtuvalt.

Rakendatavad meetmed:

- **Meede 2.1: Kohalik väiketootmine ja ärilised teenused (40% valdkonnast):**
 - mikroettevõtted
 - maks. toetus 80 000 EUR, min. toetus 10 000 EUR, toetuse määr 50%
- **Meede 2.2: Turism ja puhkevõimalused (40% valdkonnast):**
 - mikroettevõtted + kolmas sektor + KOVid (tugitaristu osa)
 - maks. toetus 80 000 EUR, min. toetus 10 000 EUR, määr investeeringute puhul 60%, võrgustike loomise ja arendamise puhul 80%
- **Meede 2.3: Uuendused ja piloteerimine (20% valdkonnast):**
 - mikroettevõtted, väikeettevõtted, kolmas sektor (ainult tegevused)
 - maks. toetus 40 000 EUR, min. toetus 10 000 EUR, toetuse määr ettevõtetele 60%, teistele 90%

Fookusvaldkond 3: Suurprojektid ja koostööprojektid

(valdkonna osatähtsus LEADER-meetmetest 25%, millele lisanduvad ESF+ vahendid meetme 3.3 elluviimiseks)

Strateegiline eesmärk 3: TASi toel on piirkonnas tugevnenud erinevate tasandite ja sektorite koostöö ning suurenenud sotsiaalne kaasatus.

Rakendatavad meetmed:

- **Meede 3.1: Suurprojektid**
 - kõik taotlejad, sh väikeettevõtted
 - maks. toetus 200 000 EUR, min. toetus 100 000 EUR, toetuse määr 50%
- **Meede 3.2: TASi koostööprojektid**
 - taotleja TAS, summad ja määrad lähtuvalt määrusest
- **Meede 3.3: Sotsiaalse kaasatuse suurendamine (eraldi rahastus ESF+ meetmest)**
 - kõik taotlejad
 - miniprojektid (toetus u 6000 EUR), toetuse määr kuni 100%

Meede 1.1: arukad kogukondlikud lahendused

Kogukondadele suunatud investeeringud:

- ✓ **Arukate kogukondade kontseptsiooni elluviimiseks vajalikud investeeringud** (eeltingimus: strateegia on varasemalt koostatud)
- ✓ **Kogukondade jaoks oluliste objektide ja taristu arendamine**, sh ajaloo- ja kultuuripärand
- ✓ **Kogukondade turvalisuse ja toimepidevuse tõstmiseks vajalikud investeeringud**, sh erinevatele sihtgruppidele suunatult (vabatahtlikud, eakad, erivajadustega inimesed jne)

Tulemusnäitajad:

- Projektidest kasu saanud elanikkond (kasusaajate arv ja osakaal)
- Objektide/rajatiste püsikasutajate arv
- Uute kogukonnale suunatud teenuste arv
- Edasiarendatud kogukonnale suunatud teenuste arv

Meede 1.2: ettevõtlikud ja terved noored

Noortega seotud arendustegevuste elluviimine (ühisprojektid) ning väikeinvesteeringud ruumide kohendamisse ja tegevusi toetavatesse vahenditesse:

- ✓ Noorte ettevõtlikkuse ja omaalgatuse toetamine (sh nii ettevõtlikkust toetavad tegevused kui ka praktilise ettevõtluskogemuse toetamine)
- ✓ Noorte praktiliste oskuste arendamine (laagrid, malevad, praktika jms)
- ✓ Noorte füüsilise ja vaimse tervise toetamine
- ✓ Noortega seotud ühisprojektide elluviimine

Tulemusnäitajad:

- Projektidest kasu saanud noorte arv:
 - Investeeringute puhul (sh vahendite soetamine) püsikasutajate arv
 - Tegevuste puhul tegevustesse kaasatud noorte arv
- Uute noortele suunatud teenuste arv
- Edasiarendatud noortele suunatud teenuste arv

Meede 1.3: kogukonna väikeprojektid

Kogukondade kestlikku arengut toetavate arendustegevuste elluviimine (ühisprojektid) ning väiksemahulised investeeringud:

- ✓ **Arukate kogukondade kontseptsiooni väljatöötamine ja piloteerimine**, sh strateegiate koostamine, piloottegevuste elluviimine
- ✓ **Kogukondlike algatuste toetamine**, mis tõstavad kohapealset võimekust, sh sündmused, teadlikkuse tõstmine, koolitused, analüüsid jm „alt-üles“ initsiatiivid
- ✓ **Kohalikule kogukonnale suunatud teenuste ja taristu arendamine**, sh väiksemad investeeringud turutõrke piirkonnas
- ✓ **Kogukonnale suunatud infoplatvormide jt uuenduslike lahenduste arendamine**

Tulemusnäitajad:

- Projektidest kasu saanud elanikkond (kasusaajate arv ja osakaal piirkonna elanikest)
- Uute kogukonnale suunatud teenuste arv
- Edasiarendatud kogukonnale suunatud teenuste arv

Meede 2.1: kohalik väiketootmine ja ärilised teenused

Investeeringud ja nendega seotud tegevused:

- ✓ **Kohalik toit**, sh Tartumaa toidustrateegia elluviimine
- ✓ **Muu kohalikku ressursi väärimdav väiketootmine**
- ✓ **Kohalikule kogukonnale suunatud ärilised teenused**, sh teenused kiiresti kasvavates või turutõrke piirkondades eesmärgiga vähendada sundliikumist

Tulemusnäitajad:

- Ettevõtte müügitulu kasv
- Uued tooted ja teenused
- Parendatud tooted ja teenused, sh toomise ja/või teenuse mahu suurendamine
- Uued töökohad
- Olemasolevate töökohtade lisandväärtuse suurendamine (nt palgataseme tõstmine)

Meede 2.2: turism ja puhkevõimalused

Investeeringud ja tegevused (ühisprojektid):

- ✓ Emajõega seotud teenuste ja taristu arendamine
- ✓ Piirkonna eripära rõhutavate turismitoodete ja -teenuste arendamine, sh majutus, toitlustus
- ✓ Turismivõrgustike arendamine, sh paketid, terviklikud turismitooted jms
- ✓ Avalikuks kasutuseks suunatud puhketaristu arendamine

Tulemusnäitajad:

- Uued piirkonna eripära toetavad turismitooted ja -teenused
- Parendatud piirkonna eripära toetavad turismitooted ja -teenused
- Uued töökohad
- Olemasolevate töökohtade lisandväärtuse suurendamine (nt palgataseme tõstmine)

Meede 2.3: uuendused ja piloteerimine

Tootearendus (sh teadusasutuste kaasamine), (piloot)investeeringud ning teadlikkuse tõstmisele suunatud tegevused:

- ✓ **Rohe- ja ringmajanduse alased pilootprojektid**
- ✓ **Innovatsiooniprojektid kõrge lisandväärtusega sektorites (sh energeetika, IKT&elektroonika, bio-ja tervisesektor, keemia ja materjalid)**
- ✓ **Innovatsiooniteadlikkuse tõstmisele suunatud projektid (ühisprojektid)**

Tulemusnäitajad:

- Projekti raames väljaarendatud uuenduslike teenuste ja toodete arv
- Innovatsiooni-alastesse tegevustesse kaasatud elanikkond

Meede 3.1: suurprojektid

- ✓ Investeeringud suuremamahulistesse objektidesse või rajatistesse, mis on suunatud avalikuks kasutamiseks ja kavandatud kolme sektori koostöös

Tulemusnäitaja:

- Kasusaajate arv (mõju suurem kui üks KOV)

Meede 3.2: TASI koostööprojektid

Piirkondlike, regionaalsete ja rahvusvaheliste koostööprojektide elluviimine ning nendega seotud investeeringud ja tegevused, sh:

- koolitused, arendusseminarid jms
- õppereisid, kogemuste vahetamine jms
- piirkonna turundus, mainekujundus jms
- projektijuhtimine, tegevuste koordineerimine jms
- ekspertide kaasamine
- muud koostöö- ja arendustegevused
- piloteerimised

Tulemusnäitajad:

- Tegevustesse kaasatud piirkonna elanike arv
- Toimivate koostöövõrgustike arv ning nendesse kuuluvate organisatsioonide arv

Meede 3.3: sotsiaalse kaasatuse suurendamine

Tegevused ja nende läbiviimist toetavad vahendid:

- ✓ Sihtgruppide vajadustest lähtuvate praktiliste ja/või uuenduslike teenuste disainimine ja piloteerimine, sh vajaduste kaardistamine, konkreetsete lahenduste disainimine ja elluviimine kogukondades
- ✓ Sündmused ja tegevusvõimaluste loomine sihtgruppidele – nt eakate tööampsud, erinevad ühised sündmused jms
- ✓ Kogukondade lähendamine, kogukondlik märkamine, sh kogukondlikud toetusvõrgustikud, abivajajate (vanad-noored-lapsed, erivajadustega inimesed jne) kohapealne toetamine
- ✓ Spetsialistide ja hoolduskoormusega inimeste toetamine – õppereisid, nõustamised, võrgustikud, koolitused
- ✓ Ligipääsetavuse tagamine – transpordi tagamine sihtgrupile eesmärgiga tagada teenustele, sündmustele ligipääs
- ✓ Vaimse ja füüsilise tervise toetamine, sh erinevad sihtgrupid (noored, eakad jne)
- ✓ Teadlikkuse tõstmine – tuge vajavate sihtgruppide olemasolu ja vajaduste teadvustamine ühiskonnas ja kogukondades, abivajajate märkamine, kogemuste jagamine jms

Tulemusnäitajad:

- Tegevustesse kaasatud sihtgrupi esindajate arv
- Uute/edasiarendatud sihtgrupile suunatud tegevusvõimaluste arv

Taotluste hindamine

1) Meetmespetsiifilised kriteeriumid (osakaal kokku 35%), sh:

1.1. Projekti mõju fookusvaldkonna arengule ja strateegilisele eesmärgile (osakaal 20%, lähtuvalt meetmest):

- mõju kogukonnale/noortele (fookusvaldkond 1);
- mõju ettevõttele/turismisektori arengule (fookusvaldkond 2);
- mõju laiema piirkonna arengule/sotsiaalsele kaasatusele (fookusvaldkond 3)

1.2. Projekti mõju meetme tulemusnäitajatele (osakaal 15%, sisu vastavalt iga meetme tulemusnäitajatele)

2) Universaalsed hindamiskriteeriumid (osakaal kokku 65%), sh:

2.1. Projekti ja eelarve põhjendatus (20%)

2.2. Projekti tulemuslikkus ja elujõulisus (15%)

2.3. Taotleja suutlikkus projekti teostamisel (10%)

2.4. Projekti vastavus TAsi läbivatele printsiipidele - TARK (20%): Tartumaa eripära võimendamine; Arukus ja uuenduslikkus; Rohepöörde rakendamine; Kogukondlikkus

TASi prioriteetsed arendustegevused 2023+

- Tartumaa toiduvõrgustiku arendamine
- Emajõe võrgustiku arendamine
- Lõuna-Eesti kogukonna programmi elluviimine (Lõuna-Eesti koostöö)
- Arukate külade kontseptsiooni edasiarendamine ja rakendamine
- Noortefondi tegevuse jätkamine
- Innovatsioonivõimekuse toetamine (tugi meetmele 2.3)
- ESF+ rakendamise toetamine (tugi meetmele 3.3)

Arutelu

1. Küsimused, mõtted ettepanekud strateegia osas
2. Ideed, kuidas teha strateegia ja selle elluviimine võimalikult ägedaks

Edasine plaan

- Strateegia avalikustamisel kuni 20. märts
- Täiendused, kujundatud lõppversioon, heakskiitmine üldkoosolekul – märts – mai
- Elluviimine 2024+

Aitäh!